

TURINYS

Labas! Aš Vija!	8
Apie vėjų ir vandenų kraštą – Mažąją Lietuvą	10
PAJŪRIS	12
Šventoji – miestas mieste	14
Nebuvai Šventojoje, jei dar neaplankei	16
Palanga	18
Kas po Palangos langu?	20
Palanga – grafų Tiškevičių miestas	22
Trys grafų Tiškevičių įžymybės Palangoje	24
Palangos tiltas ir Jono Basanavičiaus gatvė	24
Palangos turtai: Gintaro rūmai ir Birutės parkas	26
Vila „Anapolis“: veidrodžių kambarys ir paslaptingi garsai	28
Trys įdomybės Palangoje	30
Pasakiška žaidimų aikštelė!	30
Pasižvalgyk iš aukštai!	30
Sudužę Jūratės rūmai	31
Surask Palangos augintinius!	32
Ką veikti Palangoje, kai lyja?	34
Kaip švilpia švilpiai?	34
Gintaro rūmų lobiai.....	35
Vasaros skaitykla	35
Kretinga	36
Apie Kretingą ir jos karvedį įkūrėją	37
Grafo Tiškevičiaus inovacijos Kretingos dvare	38

KLAIPĖDA 42

Klaipėda – Lietuvos uostamiestis 44

Klaipėda – pilies miestas 46

Danės upė – buvęs miesto uostas..... 48

Klaipėdos Teatro aikštės istorija..... 50

Kas skamba centriniame pašte? 52

Paskui Klaipėdos augintinius 54

Plaukiam per marias į Smiltynę!..... 58

Paplūdimiu nuo Melnragės Karklės link 62

PAMARYS 64

Vandenių kraštas Šilutė..... 66

Rusnė – didžiausia Lietuvos sala..... 68

Minijos vandens gatvė..... 70

Kaip kinta Kintai? 72

Sugauti (ir paleisti) laimės paukštę Ventės rage 74

Vėjo gaudymas Drevernoje 76

KURŠIŲ NERIJA	78
Kuo skiriasi Neringa ir nerija?	80
Kuršių nerija seniau ir dabar	82
Magiški Juodkrantės reikalai: raganos, kakučiai ir dingęs lobis.....	86
Kodėl Pilkosios kopos dar vadinamos Mirusiomis?.....	88
Ką vilko Pervalkoje?.....	90
Preilos perlai	92
Paskutinė Neringos miesto stotelė – Nida	94
Paskui Nidos žvejų istorijas	96
Penkios išskirtinės Nidos vietos	100
Gintaro muziejai-galerijos.....	100
Vėtrungių ekspozicija.....	101
Nidos švyturys.....	102
Krikštai	102
Nidos paštas.....	103

KAS PO PALANGOS LANGU?

Palanga – žymiausias mūsų šalies pajūrio kurortas. Vasarą miestas būna pilnas atostogautojų klegesio, gatvės – muzikos, o paplūdimys – vaikų juoko. Rudenį ir pavasarį žmonės atvyksta pasimėgauti ramesniu poilsiu, pasivaikščioti po vaizdingas apylinkes, o žiemą Palanga dar kitokia: tyli, romantiška ir jaukiai paslaptinga.

Iš kur kilo miesto vardas ir ar jis susijęs su koku nors ypatingu langu? Vietos žmonės pasakoja, kad senieji žvejų kaimo namukai stovėjo prie pat jūros kranto ir bangos nuolat skaldavo jų palanges. Taigi gyvenvietę taip imta ir vadinti – vanduo po langais. O kalbos tyrėjai sako, kad greičiausiai Palangos vardas bus kilęs nuo kuršiško žodžio, reiškiančio drėgną pelkėtą vietą, dar kiti teigia, kad gyvenvietės vardas atsirado nuo upelio Langos, kuris mūsų laikais vadinamas Rąže (Ronže).

Palangos **herbe** mėlyname fone pavaizduoti du pajūrio simboliai: gintaro karolių vėrinys ir sidabrinė jūrų deivės Jūratės karūna. Jūratės ir jos mylimojo Kastyčio legendą gali rasti 31 puslapyje.

PALANGA – GRAFŲ TIŠKEVIČIŲ MIESTAS

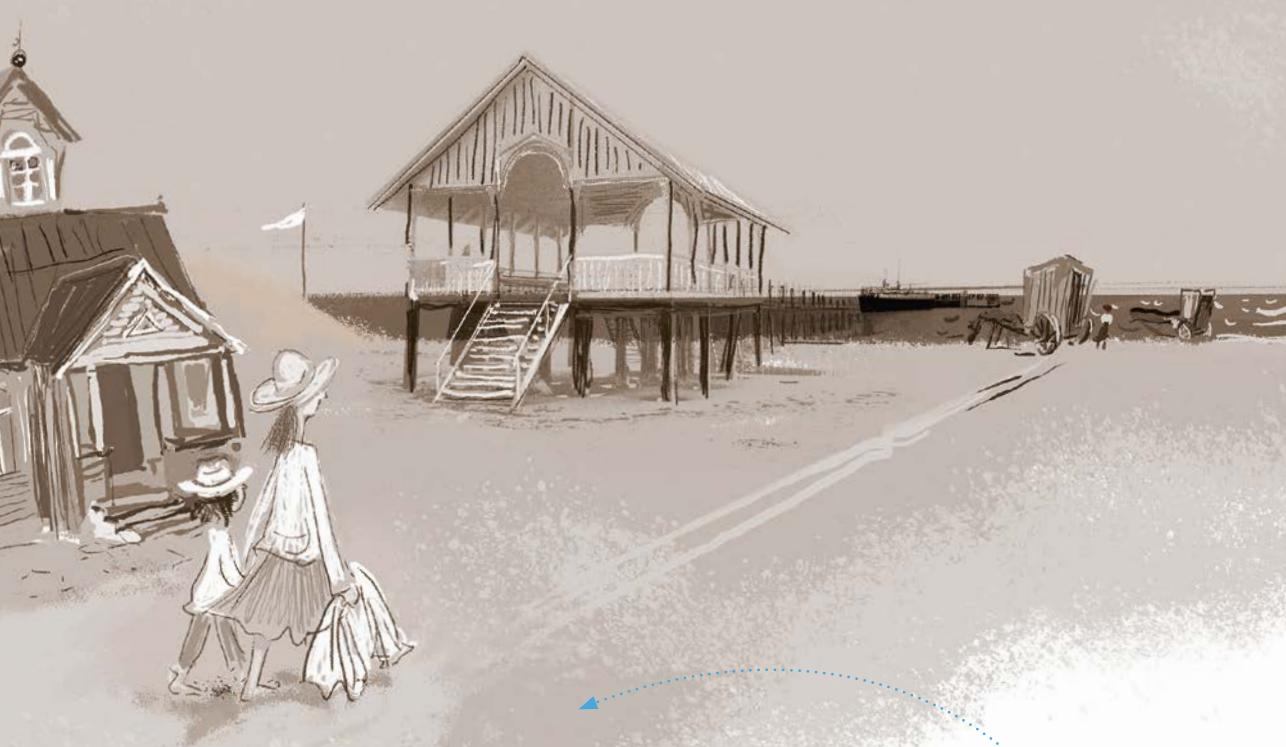
Palangos vardas pirmą kartą paminėtas Vokiečių ordino kronikose 1253 metų balandžio 5 dieną, dabar šią dieną švenčiamas Palangos gimtadienis. Palanga ilgai buvo nedidelis žvejų kaimelis, kurį dėl jūros uosto tai vieni, tai kiti kaimynai norėjo užgrobti. Kaimelio gyventojai vertėsi žvejyba, gintaro ir kitų gėrybių prekyba. Prekiauti prieš 300 metų sekėsi taip gerai, kad latvių uostai, pajutę, jog sunku varžytis, paprašė švedų laivyno sunaikinti Palangos ir Šventosios uostus. Sugriautus uostus reikėjo auginti iš naujo.

Palangos, kaip kurorto, klestėjimo istorija prasideda su turtuolių grafų Tiškevičių įsikūrimu. Šiems įtakingiems ir turtingiems didikams priklausę rūmai išsibarstę po visą Lietuvą: Biržuose, Kretingoje, Lentvaryje, Nemėžyje, Raudondvaryje, Trakų Vokėje, Vilniuje, Užutrakyje, Žiežmariuose ir, žinoma, Palangoje. Palangą prieš 200 metų (tuo metu Lietuva buvo prijungta prie Rusijos) nusipirko grafas Mykolas Tiškevičius. Paskui joje šeiminkavo jo sūnus. Tiesa, tada iki kurorto nedideliame žvejų kaimeliui buvo dar toli, bet, patikėk, grafų giminės užmojai buvo

dideli. Prireikė keturių Tiškevičių kartų, kol Palanga tapo žymiausiu pajūrio atostogautojų rojumi.

Svarbiausias Palangos kurorto puoselėtojas buvo grafas Feliksas Tiškevičius su žmona Antanina. Jis prieš 150 metų perėmė iš tėvo Juozapo jaunesniojo paveldėtą miestelį su mediniu šeimos vasarnamiu, prieplauka, maudyklomis bei kurhauzu – pirmuoju mieste viešbučiu su restoranu – ir pavertė jį kurortu. Feliksas pasistatė prabangius rūmus su parku, taip pat medinių vilų, elektrinę, tiltą, bažnyčią ir mineralines gydyklas poilsiautojams.

TRYS GRAFŲ TIŠKEVIČIŲ IŽYMYBĖS PALANGOJE

Palangos tiltas ir Jono Basanavičiaus gatvė

Paveldėjęs iš tėvo Palangą, grafas Juozapas Tiškevičius jaunesnysis nusprendė praplėsti miestą. Žiemą grafas gyvendavo Kretingos rūmuose, o vasarą – mediniame Palangos dvare. Mieste jis svečiams pastatė medinę vilą su restoranu, skaitykla ir žaidimų kambariu. Vėliau jo sūnus Feliksas šiame pastate įrengė kurhauzą – pirmąjį kurorto viešbutį; čia rinkdavosi menininkai ir politikai. Feliksas Tiškevičius rūpinosi paplūdimiu, įrengė maudyklas ir pastatė tiltą – prielauką. Prie

tilto švartuodavosi laivai, o du kartus per savaitę ir garlaivis „Feniksas“, plukdydavęs plytas iš netoli Palangos esančios grafų Tiškevičių plytinės į Liepoją (Latviją).

Jei atsidurtum Jono Basanavičiaus gatvėje vasarą prieš 100 metų, pamatytum būrių poilsiautojų, smaguriaujančių kavinėse, apžiūrinėjančių prekystalius ir besilinksminančių atrakcionuose. Bet išvystum išpuoselėtas medines vilas, vieną kitą pasipuošusį poilsiautoją, smėlėta gatve keliaujantį jūros link. O ir gatvės pavadinimas anuomet buvo

kitas – Tiškevičių alėja. Dabartiniu vardu palangiškiai ją pavadino pagerbdami Joną Basanavičių po jo apsilankymo kurorte tarpukariu.

Taigi 19 amžiuje poilsiautojai prie jūros su visais paplūdimio rakandais klampodavo pėsčiomis **smėlėta alėja**. Tai buvo tikrai ne pats patogiausias būdas, todėl tie, kurie galėjo sau leisti, rinkdavosi pavažiuoti į paplūdimį konke – arkliniu tramvajumi (bėgiais riedančiu vagonėliu, kurį tempia arkliai, tas pats buvo naudojamas ir plytoms gabenti). Rytai buvo skirti paplūdimyje būti moterims, popietės – vyrams, o vakarop maudytis nebuvo leidžiama – pajūris tapdavo romantiškų pasivaikščiavimo vieta. Tiesa, ir maudynės būdavo visai kitokios: rodyti maudymuką, tiksliau – maudymosi aprangą (kostiumą

iš šortų ir marškinėlių), ir mados degingtis dar nelabai buvo. Visiems patiko privatumas, todėl vandenį žmonės pasiekdavo išlipę iš medinės kabinos su dideliais ratais, kurią į jūrą įtempdavo žirgas. Beje, pasakojama, kad apsilankymas paplūdimyje priklausė ir nuo to, kiek pinigų tavo kišenėje žvanga. Jei pinigų kapšas banke pilnas ir esi aristokratas – pirmyn į paplūdimį tilto kairėje, o jei kišenėje vos vienas kitas pinigėlis, esi darbininkas – keliauk į dešinę.

Tik gerokai vėliau tiltas tapo mėgstama pasivaikščiavimo vieta. Dabartinis beveik pusės kilometro ilgio tiltas buvo pastatytas praėjusio amžiaus pabaigoje. Šiandien tai turbūt pati žymiausia Lietuvoje saulės palydėjimo vieta.